

Det er enighet i folkeretten om at krig kan opphøre på 3 forskjellige måter:

114269

1. Ved fredsslutning, fredsoverenskomst.
2. Ved debellatio -erobring-, som enten er resultat av motstanderens nedkjempelse, eller av hans overgivelse.
3. Ved fiendtlighetenes faktiske opphør fra begge sider.

Selv den fullstendigste okkupasjon bringer ikke krigen til opphør. Men her kommer et moment til, som etter enstemmig folkerettslære gir situasjonen en helt annen karakter og som regelmessig medfører debellatio og krigsopphør, nemlig armeens betingelsesløse kapitulasjon.

Katastrofen den 9/6 er i virkeligheten et skoleeksempel på debellatio og fyller alle betingelser for anvendelsen av hovedregelen. Denne hovedregel erkjennes av Torgersen. Men han hevder at det i dette spesielle tilfellet foreligger omstendigheter som bevirker at hovedregelen ikke kommer til anvendelse, nemlig:

1. at den flyktende konge og regjering hadde adgang og rett til å fortsette, og fortsatte, krigen fra London, og
2. dessuten at erobringen var for kortvarig og hadde alt for liten utsikt til å bestå, til at den kunne tillegges de vanlige virkninger såsom krigsopphør, suverenitetsovergang m.v.

Han påpeker først at fullstendig okkupasjon i forbindelse med nedkjempelse av det okkuperte lands krigsmakt bringer krigstilstanden til opphør, og anfører videre:

"Debellatio foreligger dog ikke fordi om vepnet motstand opphører på vedkommende okkuperte område, selv om ikke hele det fiendtlige land er okkupert av fiendens militære styrker. I en krig mellom flere enn 2 lands krigførende kan nemlig det okkuperte lands tropper (og dets lovlige styre) midlertidig være nødt til å rømme fra landet, men i den hensikt å fortsette kampen fra et alliert lands område, slik at den vepnede motstand mot okkupanten ikke er opphørt.

"Det avgjørende må være om den okkuperte stat innen en rimelig tid, enten alene, eller sammen med sin allierte kan oppnå en slik militær styrke at den kan sies å ha utsikt til med hell å kunne fordrive okkupanten fra landet igjen. Så lenge den endelige avgjørelse ikke er falt i denne kamp, er okkupantens stilling ikke blitt noen "firmly established conquest" (Oppenheim II s. 450) og det er derfor fremdeles okkupasjonsrettens regler som gjelder for hans virksomhet i det okkuperte område.

"Det kan vanskelig sies noe generelt om hva som må kreves av det fordrevne styre for at det kan sies å fortsette kampen. Det beror på de faktiske omstendigheter i det enkelte tilfelle. - At en regjering med et fåtall tropper etablerer seg i et oversjøisk land og bare erklærer å ville kjempe mot okkupanten er neppe tilstrekkelig, dersom dette styre ikke har noen sjanse til å vinne en avgjørelse til sin favør overhodet, eller innen en overskuelig framtid. Men hvor, som i nuværende krig, Norge m.fl. ble alliert med England og seinere med U.S.A. og Sovjet og fra alliert område erklærte at kampen fortsatte,

"er det åpenbart at det ikke forelå noen tysk erobring i disse områder. At den tyske besettelse i disse områder har vært høyst u-trygg og vaklende viser nettopp utviklingen i 1944 da den tyske okkupasjon ble bragt til hel eller delvis opphør."

Det er først av interesse å konstatere at Torgersen anerkjenner hovedregelen: at debellatio bevirker krigsopphør. Men hva sier så Oppenheim om disse spørsmål: Torgersens sistat skriver seg fra O. I s. 257:

"In a war between more than two belligerents the troops of one of them may evacuate their country and join the army of allies, so that the armed contention is continued although the territory of one of the allies is completely conquered".

Gjengivelsen er riktig bortsett fra parentes-tilføyelsen, som altså står helt for T.s egen regning! Når T. -etter å ha nevnt at troppene med virkning kan forlate sitt land- går over til å tale om "landets lovlige styre", og drøfter hva som må kreves for at dette kan sies å ha fortsatt kampen, så beveger han seg utenom både Oppenheim og folkeretten.

Det er nemlig tvertom i denne forbindelse likegyldig hvor det okkuperte lands styre befinner seg. Og styrets flukt til alliert område har under ingen omstendighet den virkning at krigen ansees fortsatt. Herom henvises til Oppenheim s. 259:

"That the expelled head of the vanquished state protests and keeps up his claims matters as little as eventual protests from neutral states. These protests may be of political importance for the future, legally they are of no importance at all."

Dette er grei beskjed. Den tanke som ligger til grunn for den folkerettslige lære er nemlig klarligvis den, at den kamppause -det midlertidige opphør av kamphandlingene i den vepnede strid- som oppstår derved at det har lyktes det okkuperte lands arme å berge seg over til en alliert stats område, ikke har samme virkning som hvor samme lands arme er nedkjempet eller har kapitulert, og derfor ikke bevirker noen umiddelbar debellatio.

Forutsetningen er nemlig alltid at vedkommende lands tropper ikke er nedkjempet eller har overgitt seg.

Det er å stille saken på hodet når T. drøfter hva "der må kreves av det fordrevne styre" for at det kan sies å fortsette kampen.

De som eventuelt må evakuere sitt land er dets tropper -the troops of one of the belligerents (i bestemt form)-, hvilket i et hvert fall ikke kan bety annet enn hovedtyngden av landets samlede krigsmakt.

Den kunngjøring som kongen ga 7. juni kunne ikke på noen måte etter ~~ter~~ sitt innhold eller sin ordlyd gi de lyttende nordmenn inntrykk av at kongen drog i felten som hærfører for å søke en kamplass i utlandet for sin armé. Det nevnes overhodet intet om at kongen tar tropper med seg.

--- En stat som ved voldelig inngrep fra en annen stats side har tapt sin selvstendighet, er erobret og kan ikke lenger være krigførende i forhold til erobreren, i det suvereniteten, som er uløselig forbundet med selvstendighet, derved går over til erobreren. Oppenheim s. 100.

Den fullstendige okkupasjon medfører ikke at landet taper sin selvstendighet. Men har også dets armé overgitt seg, inntrer tapet eo ipso med virkning fra kapitulasjonsdagen. -

T.s annen innsigelse går ut på at kapitulasjonen ikke førte til opphør av krigstilstanden fordi erobringen -selv om den var et faktum- ikke, som forholdene lå an, hadde noen utsikt til å bestå. Det var på forhånd klart at den ville bli ganske kortvarig.

Det er riktig at det etter folkeretten kreves at erobringen skal være fullstendig og fullbyrdet for å medføre debellatio. Men når T. krever at erobringen skal vare en viss tid, eller å ha utsikt til å bestå en viss tid, for å få denne virkning, kommer han i strid med sine folkerettslige koleger: K l e e n s. 599:

"Frågan hurvida en erövring eger utsikt til att bestå eller icke "berör icke hennes gyldighet och rättsliga følger, såsnart hon dock "varit fullständig och fullbördad. ---- Der gives efemära sådanna, "som snart göras omigen eller kullkastats därigenom at erövraren, om "skönbart fast i sin stelling snart kan i sin tur fördrivas. ---- "Men ihuruvel alla de omgestaltningar erövraren har företagit kunne "gå om intet, kan den positive folkeretten ingen skillnad uppdraga "mellom dylika snart övergåenda erövringar och sådanna som består "för alltid. Oforutsete världshändelser kunna ofte plötslig göra den "erövring om intet, som i hela världens ögon vara den mest fasta".

Enhver kommentar er her overflødig.

----- Den svenske hvitbok: "Den 9. juni innställdes fiendtligheterna i Norge". S. 41 nevner hvitboken at Sverige inntil da p.g.a krigen hadde nektet enhver tysk transitt gjennom Sverige til Norge, og fortsetter: "En vesentlig forandring hadde inntrått i dette hen-seende. Nordmennene hadde nedlagt ~~vi~~ våpnene og krigen i Norge hadde dermed i realiteten opphørt". -- Hvitboken beretter videre at den norske regjering i London protesterte under henvisning til at "krigstilstand altjämt bestode mellan Norge och Tyskland". Sverige svarte i en note hvori "utvikledes utførligt svenske regjeringens stannpunkt till frågan ur folkrättslig synspunkt" -- og transitten ble ikke stoppet!

(Feilaktig bruk av ordet okkupasjon: Det samme brukes no om Englands besettelse av Tyskland).